

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ПРОФІЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЕСТОНІЇ

Олександр МАЛИХІН

доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу дидактики,
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна

Наталія АРІСТОВА

доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу міжнародних зв'язків та
наукової співпраці,
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна

Якість освіти впливає не лише на створення конкурентоспроможної економіки будь-якої країни світу, а й має важливе значення для її сталого розвитку. На сьогодні однією з країн світу, яка цілеспрямовано будує високоякісну систему освіти, пристосовану для підтримки високотехнологічної, висококваліфікованої, високооплачуваної економіки, до якої вона прагне, є Естонія. Більш того, Естонія є країною, учні якої показують високі результати за Програмою міжнародного оцінювання учнів PISA серед усіх країн, які є членами Організації Економічного Співробітництва і Розвитку [2]. Так, результати дослідження PISA показують, що в 2018 році естонські учні посіли перше місце серед європейських країн у всіх трьох сферах оцінювання, зокрема, читацька грамотність – 523 бали, математична грамотність – 523 бали, природничо-наукова грамотність – 530 балів [4], а в 2022 році середній бал Естонії з читацької грамотності був 511, з математичної грамотності – 510, природничо-наукової грамотності – 526 [5].

Отже, дослідження нормативно-правового регулювання в сфері профільної середньої освіти Естонії може стати міцним підґрунтям для покращення якості профільної середньої освіти в Україні.

Аналіз контенту офіційних сайтів Міністерства освіти і науки Естонії й Європейської Комісії (виконавчий орган Європейського Союзу) показує, що система освіти Естонії складається з наступних ланок, а саме:

- дошкільна освіта (рівень 0 за Міжнародною стандартною класифікацією освіти),
- базова освіта (рівні 1-2 за Міжнародною стандартною класифікацією освіти),
- загальна середня освіта (рівні 3-4 за Міжнародною стандартною класифікацією освіти),
- вища освіта (рівні 6-8 за Міжнародною стандартною класифікацією освіти),
- освіта дорослих.

Основними нормативно-правовими документами, котрі регламентують освітню діяльність закладів загальної середньої освіти (зокрема гімназій і професійно-технічних училищ) в Естонії, є Закон «Про освіту» (2022 р.) [9], Закон «Про заклади базової середньої освіти та заклади профільної середньої освіти» (2023 р.) [6], Закон «Про заклади професійно-технічної освіти» (2023 р.)

[10], Закон «Про приватні школи» (2019 р.) [8], «Національна освітня програма для старших класів середньої школи» (2011 р.) [7], а також «Національна освітня стратегія на 2021–2035 роки» (2021 р.) [11].

Відповідно до Закону «Про освіту» (2022 р.) [9], Закону «Про заклади базової середньої освіти та заклади профільної середньої освіти» (2023 р.) [6], Закону «Про заклади професійно-технічної освіти» (2023 р.) [10], загальна середня освіта, основу якої складає базова освіта (1-9 класи), поділяється на профільну середню освіту, яку учні здобувають у гімназіях, та професійно-технічну середню освіту, яку учні здобувають у професійно-технічних училищах. У пункті 4 статті 2 підрозділу 1 «Основні цінності гімназійної освіти» розділу 2 «Національної освітньої програми для старших класів середньої школи» (2011 р.) зазначено, що «... загальна середня освіта є продовженням базової освіти щодо соціалізації нового покоління, в основу якої покладено культурні традиції Естонії, загальноєвропейські цінності і досягнення світової культури і науки. Інтелектуально, соціально, емоційно, морально і фізично зрілі люди, які здобули загальну середню освіту, є запорукою стійкості соціального, культурного, економічного та екологічного розвитку естонського суспільства» [7].

Профільна середня освіта в Естонії триває 3 роки (10-12 класи), а типовим закладом освіти, який забезпечує здобуття загальної середньої освіти для дітей різного шкільного віку, є гімназія (тривалість навчання складає 12 років) [1]. Існують також гімназії, у яких учні здобувають освіту лише на рівні старшої профільної школи (10-12 класи). У таких гімназіях учні здобувають загальну середню освіту за академічним спрямуванням, а в професійно-технічних училищах – за професійним спрямуванням. Зазначимо, що освіта в Естонії є обов'язковою з 7 до 17 років або до закінчення учнями 9 класу.

Відповідно до статистичних даних, оприлюднених на офіційному сайті Міністерства освіти і науки Естонії, у 2021/22 навчальному році налічувалося 517 закладів загальної середньої освіти (у тому числі 158 шкіл, які провадили профільну середню освіту), а в 2022/2023 навчальному році в країні налічувалося 158 000 учнів (у тому числі 25 000 учнів старшої профільної школи) [2].

«Національна освітня програма для старших класів середньої школи» (2011 р.) визначає мету та принципи освітнього процесу в старшій профільній школі, регламентує державний стандарт загальної середньої освіти а також визначає сукупність компетентностей в предметних галузях, які мають бути сформовані у випускників закладів загальної середньої освіти, зокрема, культурна та ціннісна компетентність, соціальна та громадянська компетентність, компетентність у сфері самоуправління, навчальна компетентність, комунікативна компетентність, математична, природничо-наукова та технологічна компетентність, підприємницька компетентність, цифрова компетентність [7].

За Національною освітньою програмою, під час навчання в гімназії учні мають опанувати навчальний (освітній матеріал) з 96 окремих курсів (1 курс – 35 годин). Обов'язковими для учнів гімназій є наступні шкільні предмети, а

саме: мова і література, іноземні мови, математика, природознавство, суспільствознавство мистецтво та музика, фізична культура, а вибірковими – релігієзнавство, захист Вітчизни, економіка і підприємництво, філософія, трудове навчання, а також виконання науково-дослідної роботи [7]. Окрім вибіркових предметів, визначених Національною освітньою програмою, кожна гімназія також має забезпечити викладання додаткових вибіркових предметів загальною кількістю 385 годин, які враховують специфіку гімназії та регіональні особливості. Вивчення зазначених вибіркових предметів має бути організоване за наявності не менше 12 учнів.

Отже, молодь сучасної Естонії, яка навчається в закладах профільної середньої освіти має широкі можливості для особистого і професійного розвитку й отримує ґрунтовні знання, уміння і навички, що надає їм змогу реалізувати творчий потенціал в особистому, професійному і суспільному житті. У свою чергу, вивчення положень основних нормативно-правових документів Естонії, які регламентують діяльність закладів загальної середньої освіти (у тому числі й закладів профільної середньої і професійно-технічної освіти), може стати цінним досвідом щодо покращення якості профільної середньої освіти в Україні.

Список використаних джерел

1. European Commission. (2023). Eurydice : Estonia. Available at <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/estonia/overview>
2. Ministry of Education and Research. (2023). *Statistics and analysis*. Available at <https://www.hm.ee/en/ministry/statistics-and-analysis#kindergartens>
3. NCEE. (2023). *Top-performing countries : Estonia*. Available at <https://ncee.org/country/estonia/>
4. OECD. (2018). *PISA 2018 results*. Available at <https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa-2018-results.htm>
5. OECD. (2022). *Estonia. Student performance (PISA 2022)*. <https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?primaryCountry=EST&treshold=10&topic=PI>
6. Riigi Teataja. (2023a). *Basic School and Upper Secondary Schools Acts*. Available at <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/501022018002/consolide/current>
7. Riigi Teataja. (2011). *National curriculum for upper secondary schools*. Available at <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/524092014009/consolide>
8. Riigi Teataja. (2022a). *Private Schools Act*. Available at <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/530062014001/consolide/current>
9. Riigi Teataja. (2022b). *Republic of Estonia Education Act*. Available at <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/524042014002/consolide/current>
10. Riigi Teataja. (2023b). *Vocational Educational Institutions Act*. Available at <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/517062014003/consolide/current>
11. UNESCO. (2021). *Estonia : Education Strategy 2021–2035*. Available at <https://www.uil.unesco.org/en/articles/estonia-education-strategy-2021-2035>